

S E E D
L I I N G

คู่มือ

กระบวนการ

การผลิตกล้าไม้

ฉบับปรับปรุง

ส่วนเพาะชำกล้าไม้ สำนักส่งเสริมการปลูกป่า
กรมป่าไม้

คู่มือการปฏิบัติงาน

กระบวนการการผลิตกล้าไม้

๑. วัตถุประสงค์ (Objectives)

- ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติงานการผลิตกล้าไม้ เพื่อให้ได้กล้าไม้คุณภาพมาตรฐานเดียวกัน
- เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจตลอดจนเสริมสร้างความชำนาญในการผลิตกล้าไม้ อันเป็นหัวใจหลักของวิชาชีพป่าไม้

๒. ขอบเขต (Scope)

เป็นกรอบกระบวนการในการผลิตกล้าไม้ทั่วประเทศ เพื่อตอบสนองนโยบายการฟื้นฟูพื้นที่ป่าไม้ และเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมทั้ง อนุรักษ์ระบบนิเวศ และพันธุกรรมท้องถิ่น ควบคู่กัน โดยพัฒนารูปแบบการเพาะชำกล้าไม้และขยายพันธุ์ไม้คุณภาพและเป็นไปตามมาตรฐานเดียวกัน ตรงตามความต้องการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน อีกทั้งยังเป็นแหล่งอาหาร พลังงาน ตลอดจนช่วยลดปัญหาอุทกภัยและภัยแล้งได้อย่างยั่งยืน

๓. คำจำกัดความ (Definition)

- **กระบวนการ (Process)** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เป็นลำดับตามระบบของสิ่งๆ ที่ดำเนินไปตามธรรมชาติ ปรากฏการณ์ธรรมชาติที่สิ่งใดสิ่งหนึ่งค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงอย่างเป็นระบบ เช่น กระบวนการสังเคราะห์แสง ของพืช
- **การผลิต (Production)** หมายถึง การใช้ทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตใดๆ ในทางที่จะก่อให้เกิดสินค้าหรือบริการขึ้น การผลิตตามความหมายนี้เป็นกระบวนการในการแปลงทรัพยากรหรือปัจจัยการผลิตด้วยวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งๆ ที่จะใช้ตอบสนองความต้องการของมนุษย์
- **กล้าไม้ (seedling)** หมายถึง พืชที่เพาะไว้สำหรับย้ายไปปลูกในที่อื่น
- **กล้าไม้ที่มีคุณภาพ** หมายถึง กล้าไม้ที่มีความเหมาะสมทั้งทางด้าน สรีรวิทยา(Physiological) และ สัณฐานวิทยา(Morphological) และอายุ(Age) ของกล้าไม้ก่อนที่จะนำไปปลูก
- **เรือนเพาะชำ** หมายถึง สถานที่ที่ใช้ในการเก็บรักษากล้าไม้ก่อนที่จะนำไปปลูก เป็นการสร้างสภาวะแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการ เจริญเติบโตของกล้าไม้ขนาดเล็ก ให้มีขนาดและลักษณะตามต้องการและเหมาะสมต่อการปลูกป่า
- **แม่ไม้ (Select, Superior or Plus Tree)** หมายถึง ต้นไม้ที่ได้รับการคัดเลือกแล้วว่ามีคุณสมบัติสูง **และรูปร่างสมบูรณ์** กว่าไม้ต้นอื่นๆ เพื่อใช้ในการผสมพันธุ์หรือผลิตเมล็ดพันธุ์ ไม้ต้นนี้ เจริญเติบโตดี รูปร่างสวย คุณภาพเนื้อไม้ดีมีคุณลักษณะอื่นๆ ตามความต้องการ และ ปราศจากโรคและแมลงทำลาย แสดงว่า สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้ดี อย่างไรก็ตามไม้ต้นนี้ยังไม่ได้ผ่านการ **ทดสอบสายพันธุ์(Progeny test)** แต่อย่างใด
- **ไม้คุณภาพ (Elite Tree)** หมายถึง แม่ไม้ที่ได้คัดเลือกไว้ได้ผ่านการทดสอบทางพันธุกรรมแล้วโดยการ ทำ Progeny testing ผลปรากฏว่ามีคุณค่าทางพันธุกรรมสูง เหมาะอย่างยิ่งที่จะใช้ขยายพันธุ์ เพื่อผลิตเมล็ดต่อไป หรือผลิตกล้าโดยวิธีขยายพันธุ์โดยไม่อาศัยเพศก็ได้

- **การจัดการเมล็ดไม้** หมายถึง การดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งเมล็ดไม้ที่มีคุณภาพและปริมาณตามต้องการ มีความสำคัญต่อการเพาะชำกล้าไม้เป็นอันมาก
- **วัสดุเพาะชำกล้าไม้ที่ดี** หมายถึง **หน้าดิน**ที่มีธาตุอาหาร มีการระบายน้ำและอากาศที่เหมาะสม ซึ่งมีลักษณะเป็นดินร่วนปนทราย (Sandy loam) ที่มีอินทรีย์วัตถุที่ผุพังผสมอยู่ **โดยผสมกับวัสดุที่ทำให้ร่วนและโปร่งขึ้นรวมทั้งสามารถอุ้มน้ำได้ดี เช่น แกลบเผา หรือขุยมะพร้าว**
- **การบำรุงรักษากล้าไม้** หมายถึง การปฏิบัติต่อกกล้าไม้หลังการย้ายชำกล้าอ่อน จนกระทั่ง กกล้าไม้มีอายุและขนาดตามที่ต้องการ พร้อมทั้งจะนำไปปลูกในพื้นที่จริง มีความสำคัญต่อคุณภาพของกล้าไม้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีอิทธิพลต่อการรอดตายของกล้าไม้หลังจากนำไปปลูกในพื้นที่จริง

๔. ความรับผิดชอบ (Responsibilities)

ตามระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการจ่ายกล้าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๒ (๕)

๔.๑ หัวหน้าสถานีเพาะชำกล้าไม้ หัวหน้าหน่วยงานเพาะชำกล้าไม้และหัวหน้าหน่วยงานใน

สังกัดกรมป่าไม้ ผู้ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่เพาะชำกล้าไม้มีอำนาจการจ่ายกล้าไม้ได้ ดังนี้

- ประชาชนทั่วไป จ่ายได้ไม่เกินรายละ ๑,๕๐๐ ต้น/ปี
- องค์กรเอกชน ศาสนสถาน หน่วยงานภาครัฐ และโครงการต่างๆ จ่ายได้ไม่เกินรายละ ๑๐,๐๐๐ ต้น/ปี

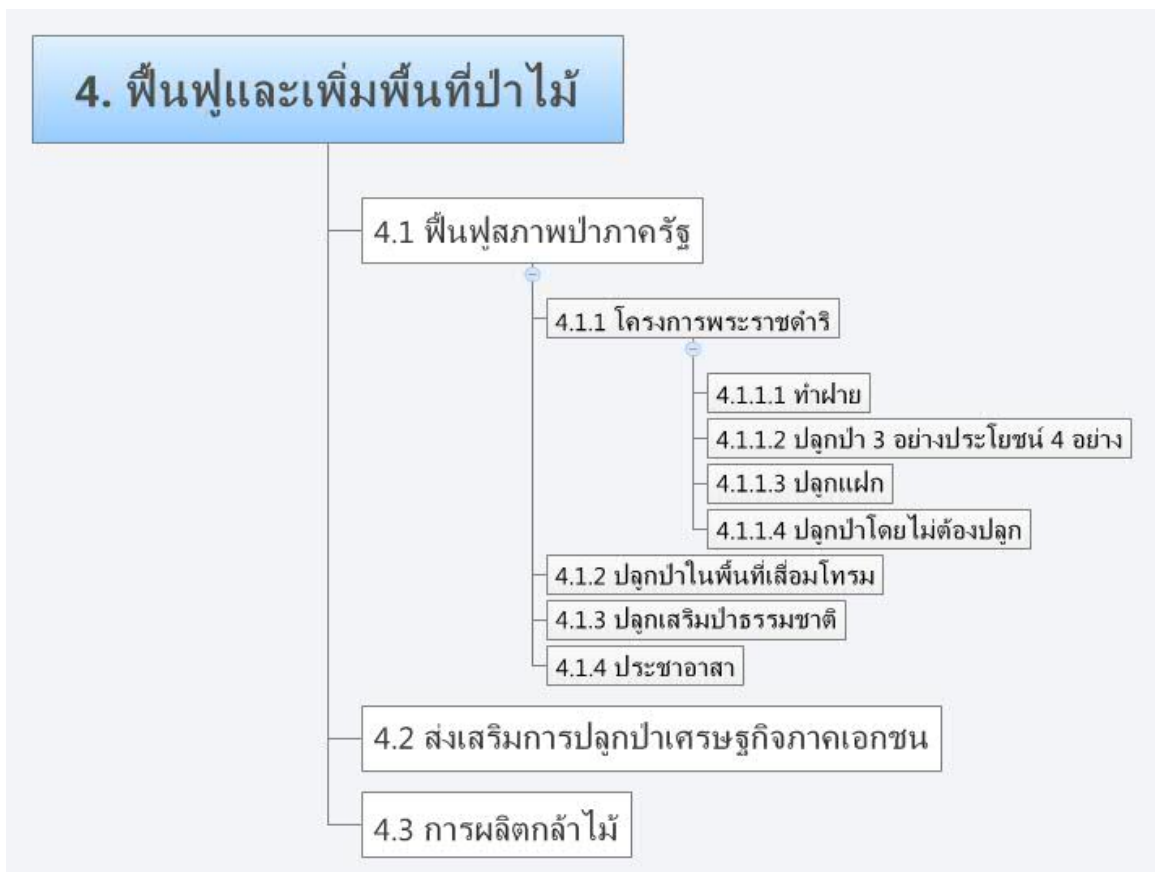
๔.๒ หัวหน้าศูนย์เพาะชำกล้าไม้ มีอำนาจจ่ายกล้าไม้และสั่งหน่วยงานในสังกัดให้จ่ายกล้าไม้ได้ ดังนี้

- ประชาชนทั่วไป จ่ายได้ไม่เกินรายละ ๑๐,๐๐๐ ต้น/ปี
- องค์กรเอกชน ศาสนสถาน หน่วยงานภาครัฐ และโครงการต่างๆ จ่ายได้ไม่เกินรายละ ๕๐,๐๐๐ ต้น/ปี

๕. ระบบงาน (Work system)

๖. แผนภูมิต้นไม้แสดงกระบวนการย่อย (Tree Diagram)

๓/. ผลลัพธ์ที่คาดหวังและตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์ของกระบวนการ

ผลลัพธ์ที่คาดหวังของกระบวนการ	ตัวชี้วัดผลลัพธ์ของกระบวนการ (Lag Indicator)
<ul style="list-style-type: none"> - ผลิตกล้าไม้สำหรับจ่ายกลุ่มเป้าหมาย ได้สอดคล้องกับความต้องการของ พื้นที่เป้าหมาย - กล้าไม้ที่จ่ายมีคุณภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - จำนวนกล้าไม้ที่ได้รับการผลิตตามหลัก วิชาการ ตรงตามความต้องการของ ผู้มาขอรับกล้าไม้ในแต่ละพื้นที่เป้าหมาย ภายในระยะเวลาที่กำหนด - ความพึงพอใจของผู้ขอรับกล้าไม้ (ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐) - กล้าไม้ที่จ่ายมีอัตราการรอดตาย (ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐)

๙. เอกสารอ้างอิง (Reference Document)

- กลุ่มงานนวัตกรรมวิจัย. แนวทางการพัฒนาแหล่งเมล็ดพันธุ์ไม้ป่า. พิมพ์ครั้งที่ ๑. สำนักวิจัยการ
จัดการป่าไม้และผลิตผลป่าไม้ กรมป่าไม้. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๐.
- โครงการพัฒนาพลังงานไม้ในเขตเอเชีย. การเก็บ การรักษา และการปฏิบัติต่อเมล็ดไม้. องค์การ
อาหารและ เกษตรแห่งสหประชาชาติ. กรุงเทพฯ, ๒๕๓๕.
- โครงการส่งเสริมการเพาะชำกล้าไม้และปลูกป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรมป่าไม้. คู่มือส่งเสริม
การปลูกป่า. ขอนแก่น : ขอนแก่นพับลิชชิง.
- โครงการส่งเสริมการเพาะชำกล้าไม้และปลูกป่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. มาปลูกต้นไม้กันเถอะ.
สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้. กรุงเทพฯ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. ศัพท์ป่าไม้ อังกฤษ-ไทย ไทย-อังกฤษ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ
ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๔๗.
- ส่วนเพาะชำกล้าไม้ กรมป่าไม้. การจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ. กรุงเทพฯ : ชุมนุมสหกรณ์
การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๔๒.

๑๐. แบบฟอร์มที่ใช้ (Form)

- ๑) แบบคำขอรับกล้าไม้
- ๒) บัญชีกล้าไม้ (แบบ ๑)
- ๓) ทะเบียนจ่ายกล้าไม้ (แบบ ๒)
- ๔) สรุปผลการแจกจ่ายกล้าไม้ (แบบ ๓)
- ๕) แบบติดตามประเมินผลการปลูกต้นไม้ที่แจกจ่าย (แบบ ๔)
- ๖) ตารางสรุปผลการติดตามและประเมินผลการแจกจ่ายกล้าไม้ประจำปีงบประมาณ (แบบ ๕)
- ๗) แบบสอบถามเพื่อสำรวจความพึงพอใจของผู้มาขอรับบริการแจกจ่ายกล้าไม้

๔. ขั้นตอนการปฏิบัติและการควบคุมกระบวนการ การผลิตกล้าไม้

ขั้นตอนการทำงาน	จุดควบคุม	ระดับควบคุม	ความถี่ในการตรวจ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร/ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
 <p>๑.สำรวจความต้องการกล้าไม้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ระยะเวลา - พื้นที่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงสิ้นเดือนกุมภาพันธ์ของปีงบประมาณ - ภายในเขตพื้นที่รับผิดชอบของหน่วยงาน 	- ๑ ครั้ง/ปี	- หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้	- แบบสำรวจความต้องการกล้าไม้
 <p>๒.รายงานผลความต้องการกล้าไม้ให้กรมป่าไม้</p>	-ระยะเวลา	- ภายในวันที่ ๑ มีนาคมของปีงบประมาณ	- ๑ ครั้ง/ปี	- หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้	- แบบสำรวจความต้องการกล้าไม้
 <p>๓.รับแผนการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินจากกรมป่าไม้</p>			- ๑ ครั้ง/ปี	- หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้	-แบบ ปม.๑๐๑ - ๑๐๔
 <p>* ๔.สำรวจแหล่งเมล็ดไม้ จัดเก็บ และจัดหาเมล็ดไม้</p>	- ปริมาณกล้าไม้ที่ผลิต	- สามารถผลิตชนิดไม้และปริมาณได้ตรงตามแผน ๑๐๐%	- ทุกเดือน	- หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้	-แบบ ปม.๑๐๑ - ๑๐๔
 <p>๕.จัดเตรียมเรือนเพาะชำกล้าไม้</p>	- สภาพแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีน้ำท่วมขังในเรือน - กล้าไม้ต้องได้รับแสงอย่างน้อย ๔๐% 	- ทุกเดือน	- หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้	- แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมเพาะชำกล้าไม้

๘. ขั้นตอนการปฏิบัติและการควบคุมกระบวนการ การผลิตกล้าไม้ (ต่อ)

ขั้นตอนการทำงาน	จุดควบคุม	ระดับควบคุม	ความถี่ในการตรวจ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร/ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
<p style="text-align: center;">๖. จัดเตรียมวัสดุเพาะชำกล้าไม้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ส่วนผสมวัสดุเพาะชำ - ขนาดถุงเพาะชำ 	<ul style="list-style-type: none"> - คู่มือละเอียดตามหนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพของส่วนเพาะชำกล้าไม้ กรมป่าไม้ (หน้า ๑๕-๑๖) - ถุงเพาะชำกล้าไม้ทั่วไปขนาด ๔ x ๖ นิ้ว - ถุงเพาะชำกล้าไม้ขนาดใหญ่ ๑๐ x ๑๒ นิ้ว 	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกครั้งที่ปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> - หนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ (หน้า ๑๕-๑๖)
<p style="text-align: center;">กล้าไม้ทั่วไป</p> <p style="text-align: center;">กล้าไม้ขนาดใหญ่</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ๗.๑-๗.๒ ชนิดและปริมาณ - ๗.๒ คุณภาพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ตามแผนงานที่ได้รับ (ข้อ๓) - ขนาดความสูงของกล้าไม้ตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมป่าไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกครั้งที่ปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> - หนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ (หน้า ๑๒ - ๑๓)
<p style="text-align: center;">๘.๑ ย้ายชำกล้าไม้ลงถุง</p> <p style="text-align: center;">๘.๒ เปลี่ยนถุงกล้าไม้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - การรอดตายของกล้าไม้ที่ย้ายชำและเปลี่ยนถุงครั้งแรก (ก่อนซ่อม) 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๘๐ 	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกครั้งที่ปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> - หนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ หน้า ๒๑ - บัญชีกล้าไม้แบบ ๑
<p style="text-align: center;">๙. บำรุงรักษากล้าไม้</p>	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการรอดตาย 	<ul style="list-style-type: none"> - กล้าไม้ที่ได้รับการบำรุงรักษารอดตาย ๑๐๐% 	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกครั้งที่ปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> - หนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ (หน้า ๒๓-๒๗)
<p style="text-align: center;">๑๐. จัดชั้นความสูง และทำกล้าไม้ให้แกร่งจนได้กล้าไม้ที่มีคุณภาพพร้อมแจกจ่าย</p>	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการรอดตายของกล้าไม้ที่ผ่านการทดสอบการทำให้แกร่ง 	<ul style="list-style-type: none"> - กล้าไม้ที่ผ่านการทำให้แกร่งรอดตาย ๑๐๐% 	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกครั้งที่ปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> - หนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ (หน้า ๒๗-๒๘) - บัญชีกล้าไม้แบบ ๑

๘. ขั้นตอนการปฏิบัติและการควบคุมกระบวนการ การผลิตกล้าไม้ (ต่อ)

ขั้นตอนการทำงาน	จุดควบคุม	ระดับควบคุม	ความถี่ในการตรวจ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร/ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
<p>๑๑. รับเรื่องและตรวจสอบเอกสาร/ หลักฐานการขอรับกล้าไม้</p> <p>๑๒. อนุมัติจ่ายกล้าไม้</p> <p>๑๒.๑ อนุมัติ</p> <p>๑๒.๒ ไม่อนุมัติ</p>	<ul style="list-style-type: none"> - ระยะเวลา (นับจากรับเรื่อง (เอกสารครบถ้วน) จนถึงขั้นตอนการอนุมัติแจกจ่าย) - จำนวนกล้าไม้ที่มาขอรับ 	<ul style="list-style-type: none"> - ภายใน ๓ ชั่วโมง (กรณีที่ได้รับที่หน่วยงานเพาะชำและไม่เกินอำนาจของหัวหน้าหน่วยฯ) - ตามระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการจ่ายกล้าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๒ (ข้อ ๕) 	<ul style="list-style-type: none"> - ทุกครั้งที่ปฏิบัติ 	<ul style="list-style-type: none"> - หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบคำขอรับกล้าไม้ - บัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน - สำเนาเอกสารกรรมสิทธิ์ที่ดิน (ถ้ามี) - คำขอจากหน่วยงานราชการ/เอกชน - ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการจ่ายกล้าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๒ - ทะเบียนจ่ายกล้าไม้แบบ ๒

๘. ขั้นตอนการปฏิบัติและการควบคุมกระบวนการ การผลิตกล้าไม้ (ต่อ)

ขั้นตอนการทำงาน	จุดควบคุม	ระดับควบคุม	ความถี่ในการตรวจ	ผู้รับผิดชอบ	เอกสาร/ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง
<div style="border: 1px solid black; background-color: yellow; padding: 5px; text-align: center;">๑๓. ให้คำแนะนำพร้อมประเมินผลความพึงพอใจ</div>	<ul style="list-style-type: none"> - ถูกต้องตามหลักวิชาการ - ความพึงพอใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ระดับความพึงพอใจไม่น้อยกว่าร้อยละ ๘๐% 	<ul style="list-style-type: none"> - ๑ ครั้งต่อปี 	<ul style="list-style-type: none"> - หัวหน้าหน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบประเมินความพึงพอใจ
<div style="text-align: center;">↓</div> <div style="border: 1px solid black; background-color: yellow; padding: 5px; text-align: center; margin: 10px auto; width: 80%;">๑๔. ตรวจติดตาม</div> <div style="text-align: center;">↓</div>	<ul style="list-style-type: none"> - ถูกต้องตามหลักวิชาการ 	<ul style="list-style-type: none"> - อัตราการรอดตายไม่น้อยกว่า ๘๐ เปอร์เซ็นต์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ๑ ครั้งต่อปี (ไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒ ของกลุ่มผู้มาขอรับกล้าไม้แต่ละกลุ่ม) 	<ul style="list-style-type: none"> - หัวหน้าหน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบติดตามประเมินผลการปลูกต้นไม้ที่แจกจ่าย (แบบ ๔)
<div style="border: 1px solid black; border-radius: 50%; background-color: #4CAF50; color: white; padding: 20px; text-align: center; width: 80%; margin: 10px auto;"> <p>๑๕. สรุปรายงานผลการแจกจ่ายกล้าไม้ / ผลการติดตามและประเมินผลการแจกจ่ายกล้าไม้/ ผลการสำรวจความพึงพอใจ ส่งกรมป่าไม้</p> </div>	<ul style="list-style-type: none"> - ระยะเวลา 	<ul style="list-style-type: none"> - สรุปรายงานผลการแจกจ่ายกล้าไม้ และ ผลการติดตามและประเมินผลการแจกจ่ายกล้าไม้ ภายใน ๓๐ วัน หลังจากสิ้นปีงบประมาณ - ผลการสำรวจความพึงพอใจ ภายใน วันที่ ๓๑ สิงหาคมของทุกปีงบประมาณ 	<ul style="list-style-type: none"> - ๑ ครั้งต่อปี 	<ul style="list-style-type: none"> - หัวหน้าหน่วยงานเพาะชำกล้าไม้หรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 	<ul style="list-style-type: none"> - แบบสรุปรายงานผลการแจกจ่ายกล้าไม้แยกตามประเภทของผู้ขอรับกล้าไม้ (แบบ ๓) - ตารางสรุปรายงานติดตามและประเมินผลการแจกจ่ายกล้าไม้ (แบบ ๕) - แบบสรุปรายงานความพึงพอใจในการขอรับบริการแจกจ่ายกล้าไม้

ขั้นตอนการทำงาน	รายละเอียดขั้นตอนการทำงาน
๑. สำรวจความต้องการของกล้าไม้	หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้สำรวจความต้องการกล้าไม้ของประชาชนในพื้นที่ว่าต้องการกล้าไม้ชนิดใด ปริมาณเท่าไร พื้นที่ปลูกตำบลละไร(ตามแบบสำรวจความต้องการกล้าไม้ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ....) โดยทำการจัดเรียงลำดับความต้องการมากที่สุด ไปจนถึงน้อยที่สุด
๒. รายงานผลความต้องการกล้าไม้ให้กรมป่าไม้ทราบ	รวบรวมและสรุปผลความต้องการกล้าไม้ตามชนิดและปริมาณ รายงานผลให้กรมป่าไม้ทราบเพื่อพิจารณาในการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่
๓. รับแผนการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินจากกรมป่าไม้	๑.กรมป่าไม้จัดสรรแผนการปฏิบัติงานและการใช้จ่ายเงินให้หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ทราบและดำเนินการตามแผนฯ ๒.หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้จัดทำแผนประมาณการและแผนการใช้จ่ายเงินรายกิจกรรมเสนอหัวหน้าหน่วยงานต้นสังกัดอนุมัติ ๓.หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ดำเนินการตามขั้นตอนที่เสนอขออนุมัติตลอดปีงบประมาณ
๔. สำรวจแหล่งเมล็ดไม้จัดเก็บและจัดหาเมล็ดไม้	หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ดำเนินการสำรวจและคัดเลือกแม่ไม้(Select, Superior or Plus Tree) จากไม้คุณภาพ(Elite Tree) เพื่อเป็นแหล่งเก็บเมล็ดโดยการเลือกและหมายแม่ไม้ที่ดี ควรมีลักษณะดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - มีลักษณะสมบูรณ์ปราศจากโรคและแมลง - เติบโตเต็มที่ - ให้ผลผลิตตรงตามวัตถุประสงค์ - เจริญเติบโตอยู่ในกลุ่มไม้ชนิดเดียวกันที่มีลักษณะแข็งแรง หรือจัดหาโดยวิธีการซื้อจากเมล็ดไม้จากสำนักวิจัยฯหรือเอกชนอื่นๆ
๕. จัดเตรียมเรือนเพาะชำกล้าไม้ (Nursery Preparation)	หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ดำเนินการปรับปรุงและซ่อมแซมเรือนเพาะชำกล้าไม้เดิมหรือสร้างเรือนเพาะชำกล้าไม้ใหม่ (รายละเอียดตามหนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ ส่วนเพาะชำกล้าไม้ สำนักส่งเสริมการปลูกป่า กรมป่าไม้ หน้า๑๔) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับงบประมาณที่ได้รับและความเหมาะสมของสถานที่ตั้งของแต่ละหน่วยงาน
๖. จัดเตรียมวัสดุเพาะชำกล้าไม้ (Media or soil preparation)	หน่วยงานจัดเตรียมวัสดุเพาะชำกล้าไม้โดยการเตรียมวัสดุเพาะชำกล้าไม้ที่ดี (รายละเอียดตามหนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ ส่วนเพาะชำกล้าไม้ กรมป่าไม้ หน้า ๑๔-๑๖) หรือขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของวัสดุเพาะชำในแต่ละท้องถิ่น

ขั้นตอนการทำงาน	รายละเอียดขั้นตอนการทำงาน
๗.๑ เพาะเมล็ดไม้ (Seed sowing)	<p>-หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ นำเมล็ดที่จัดหาหรือจัดซื้อมาดำเนินการเพาะเมล็ด ซึ่งสามารถดำเนินการได้ ดังนี้</p> <p>๑ เพาะเมล็ดในกระบะเพาะก่อนย้ายชำ ซึ่งเป็นวิธีที่ทุกหน่วยงานเพาะชำกล้าไม้จะปฏิบัติ โดยจะหว่านเมล็ดให้กระจายทั้งในแปลงเพาะหรือกระบะเพาะ ระยะห่างระหว่างเมล็ดขึ้นอยู่กับขนาดเมล็ดและชนิดไม้ ไม่ควรชิดกันหรือห่างกันมากเกินไป เสร็จแล้วใช้ไม้กดทับเมล็ดให้จมลงไป ในทราย แล้วโรยทรายกลบให้สม่ำเสมอ ประมาณ ๓-๕ มิลลิเมตร หรือจะหว่านเป็นแนวโดยเซาะร่องก่อนแล้วโรยลงร่องแล้วกลบด้วยทราย เสร็จแล้วรดน้ำให้ชุ่ม สำหรับไม้บางชนิดที่มักเกิดการทำลายของเชื้อรา หรือโรคเน่าคอดิน (Damping off) ควรดำเนินการใช้สารเคมีป้องกันและกำจัดเชื้อราผสมน้ำรดลงแปลงเพาะชำหรือกระบะเพาะด้วย และการคลุมกระบะเพาะด้วยพลาสติกโปร่งแสงจะช่วยให้ดินรักษาความชื้นได้นาน และเพิ่มความชื้นของอากาศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูหนาวจะช่วยให้อุณหภูมิสูงขึ้น เป็นการเร่งการงอกของเมล็ดได้อีกด้วย เมล็ดไม้งอกได้ดีในอุณหภูมิประมาณ ๓๐ องศาเซลเซียส เมื่อกกล้าไม้ตั้งตัวได้จึงเอาพลาสติกที่คลุมออก และเมื่อกกล้าไม้ได้ขนาดจึงย้ายชำลงถุงพลาสติกต่อไป</p> <p>๒ นำเมล็ดชำลงถุงดินโดยตรง วิธีนี้ใช้กับเมล็ดขนาดใหญ่ เช่น มะค่าโมง มะค่าแต้ หูกวาง ลำโพง ที่ผ่านมากการปฏิบัติทำให้เมล็ดงอกเร็ว (Pretreatment) เช่น การแช่น้ำ ร้อน การขลิบ ตัดหรือแช่กรด หรือเมล็ดที่มีเปอร์เซ็นต์การงอกดี คือ ๙๐% ขึ้นไป ให้รดน้ำให้ชุ่มในถุงที่กรอกวัสดุเพาะเสร็จเรียบร้อยแล้วจากนั้นจึงกดเมล็ดลงให้จมต่ำกว่าผิวดินประมาณ ๓-๕ มิลลิเมตร วิธีการวางเมล็ดต้องให้เมล็ดสามารถที่จะแทงยอดอ่อนโผล่พ้นดินได้ง่าย จึงควรวางนอนราบหรือคว่ำเมล็ดก่อนกดลงให้จมดิน วิธีนี้หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้จะนิยมปฏิบัติกันน้อย เนื่องจากจะต้องเสียเวลามาเพาะซ่อมในส่วนที่เมล็ดไม่งอก (รายละเอียดตามหนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ ส่วนเพาะชำกล้าไม้ กรมป่าไม้ หน้า ๑๔)</p>
๗.๒ จัดเตรียมกล้าไม้ (สำหรับกล้าไม้ขนาดใหญ่)	<p>-หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ คัดเลือกกล้าไม้ที่ เพาะชำในถุงขนาด ๕x๖ นิ้ว หรือในถาดเพาะชำที่เพาะชำในปีที่ผ่านมา หรือ กล้าไม้ในปีเดียวกัน (กรณีไม้โตเร็ว) มีขนาดโตและสูง ๓๐ เซนติเมตร ขึ้นไป ให้ตรงตามความต้องการของผู้มาขอรับกล้าไม้ และสอดคล้องตามแผนงบประมาณที่ได้รับ โดยทำการคัดเลือกกล้าไม้ที่มีความสมบูรณ์แข็งแรง ขนาดความสูงของกล้าไม้ตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมป่าไม้ (รายละเอียดตามตารางข้อมูลเมล็ดพันธุ์ไม้และการปฏิบัติก่อนเพาะเมล็ดพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆ ในหนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ ส่วนเพาะชำกล้าไม้ กรมป่าไม้ หน้า ๑๒ - ๑๓)</p>
๘.๑ ย้ายชำกล้าไม้ลงถุง (Transplanting)	<p>-หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ เลือกต้นกล้า (seedling) โดยพิจารณาจากขนาดของต้นกล้าที่เหมาะสมในการย้ายชำของไม้แต่ละชนิดแตกต่างกัน เนื่องจากเมล็ดไม้มีขนาดต่างกัน ขนาดกล้าต่างกัน สิ่งที่สำคัญที่ใช้ในการพิจารณา คือ จะต้องแน่ใจว่าเป็นต้นกล้าที่แข็งแรงสมบูรณ์ มีราก (radicle) ลำต้นอ่อน (Hypocotyl) ยอดอ่อน (Plumule) ที่จะพัฒนาเป็นต้นกล้าที่สมบูรณ์ได้ กล้าไม้ที่เริ่มงอกโดยเปลือกเมล็ดหลุดออกไปแล้วและเห็นใบเลี้ยง ยอดอ่อนและรากอ่อนสมบูรณ์ดีก็นำไปย้ายได้ ไม่ควรย้ายชำต้นกล้าที่โตจนมีรากยาวเกินไป เพราะรากจะชดเป็นตะขอที่ปลายรากและโคนรากได้ ดังนั้นจึงต้องขลิบรากที่ยาวเกินไปออกเพื่อไม่ให้ระบบรากผิดรูป ข้อควรระวัง การถอนกล้าจากกระบะเพาะต้องไม่ให้ต้น ใบอ่อน ได้รับความเสียหายด้วยการรดน้ำให้ชุ่มก่อนถอนกล้า และนำกล้าอ่อนใส่ภาชนะที่มีน้ำพอประมาณ ให้กล้าไม้รักษาความสดพร้อมที่จะไปชำใส่ถุงและทำให้กล้าไม้ได้เร็ว ก่อนชำควรรดน้ำดินในถุงให้ชุ่มแล้วใช้ไม้ปลายแหลมขนาดใหญ่กว่ารากพอประมาณแทงลงดิน ควรสังเกตว่าความยาวของรากเล็กน้อยเพื่อไม่ให้โคนและปลายรากชด รากแล้วใช้ไม้จิ้มข้างๆ รากแล้วดินให้แนบกันและใช้นิ้วชี้กดดินที่ด้านหนึ่งด้านใดของต้นกล้าเพื่อปิดช่องระหว่างรากกับดินแล้วรดน้ำซ้ำอีกครั้ง</p>

ขั้นตอนการทำงาน	รายละเอียดขั้นตอนการทำงาน
๘.๑ ย้ายชำกล้าไม้ลงถุง(ต่อ)	-การชำกล้าไม้ต้องปฏิบัติในเรื่องเพาะชำหรือจัดหาตาข่ายพรางแสงแดดเป็นเวลา ๒-๓ สัปดาห์ แรกหรือจนกว่ากล้าไม้ตั้งตัวได้ ประมาณ ๗ วันหลังย้ายชำให้ลำรากงอกกล้าตาย และรีบย้ายชำซ่อมใหม่เพื่อให้กล้าไม้โตได้ทันกันหรือขนาดใกล้เคียงกัน การย้ายชำครั้งที่ ๓ ควรแยกออกมาชำข้างนอก เพื่อไม่ให้กล้าไม้มีขนาดต่างกันมาก ถ้าตายควรเทดินออกรวมกองตากฟุ้งกลางแดดไว้ใช้คราวต่อไป การใช้ทรายหยาบโรยทับหน้าถุงชำกล้าไม้จะช่วยป้องกันหน้าดินจับตัวแน่นจากแรงกระแทกของน้ำที่รด ป้องกันการเกิดตะไคร่น้ำหน้าดินและน้ำซึมผ่านได้ง่าย (รายละเอียดตามหนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ ส่วนเพาะชำกล้าไม้ กรมป่าไม้ หน้า ๑๘)
๘.๒ เปลี่ยนถุงกล้าไม้ (สำหรับกล้าไม้ขนาดใหญ่)	ในขั้นตอนนี้หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมาก เนื่องจากกล้าไม้พวกนี้จะมีลำต้นสูงเรียว ใบมาก และรากยาว การย้ายชำควรค่อยๆ ขุดเจาะไม่ให้ลำต้นหรือรากชำโดยเฉพาหักแขนงและรากขนอ่อน ตัดปลายรากแก้วที่ยาวเกินไปทิ้งเพื่อให้เหมาะสมกับขนาดถุงและไม่ให้รากเกิดการชดวนที่ปลายราก ลิดใบออกให้เหลือแต่ใบอ่อนตรงส่วนปลาย เพื่อลดการคายน้ำและตั้งตัวเร็วขึ้น หรือตัดลำต้นส่วนบนทิ้งเหลือโคนสูง ๑-๒ ซม. (เหง้า) ก่อนนำไปย้ายชำลงในถุงขนาด ๑๐x๑๒ ซม. (รายละเอียดตามหนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ ส่วนเพาะชำกล้าไม้ กรมป่าไม้ หน้า ๒๒)
๙. บำรุงรักษากล้าไม้ (Tending)	<p>หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ควรปฏิบัติต่อกกล้าไม้ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> -การรดน้ำ(Watering) ในสัปดาห์แรกของการย้ายชำ ควรรดน้ำทั้งเช้า เย็น ด้วยฝักบัวฝอยละเอียด เพราะกล้าไม้มีขนาดเล็ก ไม่แข็งแรง และรากของกล้าไม้ยังไม่หยั่งรากลึกลงในวัสดุชำ หลังจากสัปดาห์แรกควรรดน้ำวันละครั้ง ให้วัสดุชำชุ่มชื้นทั่วทั้งถุง ถ้าหากดินในถุงชำแห้งเร็วอาจเพิ่มการรดน้ำเป็นวันละ ๒ ครั้ง เช้า เย็น -การใส่ปุ๋ย(Fertilizer application) ในช่วงแรกปุ๋ยที่ให้ควรมีปริมาณไนโตรเจนสูงและเมื่อกล้าไม้โตใกล้จะย้ายปลูก ควรลดปริมาณไนโตรเจน และเพิ่มปริมาณฟอสฟอรัส และโปแตสเซียมให้สูง เพื่อให้กล้าไม้พัฒนาทางระบบราก และมีการสะสมอาหาร -การกำจัดวัชพืช(Weeding) ควรถอนวัชพืชทุกๆ สัปดาห์เมื่อกล้าไม้อายุเกิน ๑ เดือนควรทำการถอนวัชพืช ทุก ๒ สัปดาห์ หรือ เดือนละครั้ง ขึ้นอยู่กับความหนาแน่นของวัชพืช ควรทำการถอนวัชพืชขณะที่มีขนาดเล็ก หรือเพิ่งออก เนื่องจากวัชพืชยังมีระบบรากเล็กและถอนง่าย หรือหลังจากรดน้ำต้นไม้ในตอนเช้า เพราะดินในถุงยังแฉะง่ายต่อการถอน -การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช (Pest and disease control) เช่น แมลงกินใบ เชื้อราทำลายโดยหมั่นตรวจสอบอยู่เสมอถ้าตรวจสอบพบควรรีบกำจัดด้วยการใช้สารเคมี ป้องกันกำจัดแมลงศัตรูพืช สารเคมีแต่ละชนิดใช้ป้องกันกำจัดศัตรูพืชไม่เหมือนกันจะต้องซื้อมาใช้ให้ตรงกับศัตรูพืชชนิดนั้น เช่น ใช้กับแมลง ใช้กับเพลี้ย หรือใช้กับเชื้อรา เป็นต้น และจะต้องทำความเข้าใจวิธีใช้โดยการศึกษาใบกำกับยา และปฏิบัติให้ถูกต้อง

ขั้นตอนการทำงาน	รายละเอียดขั้นตอนการทำงาน
<p>๑๐. คัดกล้า(Culling) จัดชั้นความสูง (Grading) และทำกล้าไม้ให้แกร่ง (Seedling hardening) จนได้กล้าไม้ที่มีคุณภาพ พร้อมแจกจ่าย</p>	<p>กล้าไม้หลังจากการย้ายชำจะมีการเจริญเติบโตที่แตกต่างกัน เนื่องจากลักษณะทางกรรมพันธุ์ของเมล็ด และปัจจัยอื่นทางสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน จึงทำให้มีกล้าที่สมบูรณ์และมีขนาดแคระแกรน ปะปนกัน ถ้าไม่ทำการใดๆ กล้าไม้เล็ก จะถูกเบียดบังและตายในที่สุด ดังนั้นหน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ จึงต้องจัดลำดับชั้นความสูง โดยเรียงลำดับเป็นแถวๆ โดยต้นกล้าที่มีความสูงที่สุดจัดไว้หัวแปลง เรียงไปจนถึงต่ำสุดอยู่ท้ายแปลง เพื่อให้ต้นกล้าไม้ได้รับแสงสว่างและน้ำอย่างทั่วถึง กล้าไม้ที่มีลักษณะไม่ดี มีโรคและแมลงทำลายไม่สามารถบำรุงให้เป็นกล้าที่สมบูรณ์ได้ควรคัดและทำลายทิ้ง กล้าไม้ที่คาดว่าจะสามารถบำรุงให้สมบูรณ์ได้อาจคัดแยกไปเรียงเป็นแปลงอีกต่างหากเพื่อสะดวกต่อการให้น้ำและน้ำเป็นกรณีพิเศษ ซึ่งกล้าไม้คุณภาพพร้อมแจกจ่ายจะต้องมีลักษณะ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - กล้าไม้ทั่วไปมีขนาดความสูงประมาณ ๓๐ ซม. ของกล้าไม้ตามเกณฑ์มาตรฐานของกรมป่าไม้ (รายละเอียดตามตารางข้อมูลเมล็ดพันธุ์ไม้และการปฏิบัติก่อนเพาะเมล็ดพันธุ์ไม้ชนิดต่างๆในหนังสือการจัดการเพาะชำกล้าไม้คุณภาพ ส่วนเพาะชำกล้าไม้ กรมป่าไม้ หน้า ๑๒ – ๑๓) - กล้าไม้ขนาดใหญ่ มีขนาดความสูงประมาณ ๕๐-๑๐๐ ซม.
<p>๑๑. รับเรื่องการขอรับกล้าไม้ ตรวจสอบเอกสาร/ หลักฐานการขอรับ กล้าไม้</p> <p>๑๒. อนุมัติจ่ายกล้าไม้</p>	<p>หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ดำเนินการ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้รับเรื่องการขอรับกล้าไม้ ๒. ตรวจสอบเอกสารและหลักฐานของผู้มาติดต่อขอรับกล้าไม้ (เอกสารและข้อมูลต้องครบถ้วน) <ul style="list-style-type: none"> - แบบคำขอรับกล้าไม้ หรือ คำขอจากหน่วยงานราชการ/เอกชน - บัตรประจำตัวประชาชนหรือสำเนาบัตรประจำตัวประชาชน - สำเนาเอกสารกรรมสิทธิ์ที่ดิน (ถ้ามี) - แผนที่พื้นที่ปลูกต้นไม้โดยสังเขป ๓. ลงข้อมูลในทะเบียนจ่ายกล้าไม้ แบบ ๒ ๔. หัวหน้าสถานีเพาะชำกล้าไม้ หัวหน้าหน่วยงานเพาะชำกล้าไม้และหัวหน้าหน่วยงานในสังกัดกรมป่าไม้ ผู้ได้รับมอบหมายให้มีหน้าที่เพาะชำกล้าไม้มีอำนาจการจ่ายกล้าไม้ได้ ดังนี้ <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนทั่วไป จ่ายได้ไม่เกินรายละเอียด ๑,๕๐๐ ต้น/ปี - องค์กรเอกชน ศาสนสถาน หน่วยงานภาครัฐ และโครงการต่างๆ จ่ายได้ไม่เกินรายละเอียด ๑๐,๐๐๐ ต้น/ปี <p>และหัวหน้าศูนย์เพาะชำกล้าไม้ มีอำนาจจ่ายกล้าไม้และสั่งหน่วยงานในสังกัดให้จ่ายกล้าไม้ได้ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนทั่วไป จ่ายได้ไม่เกินรายละเอียด ๑๐,๐๐๐ ต้น/ปี - องค์กรเอกชน ศาสนสถาน หน่วยงานภาครัฐ และโครงการต่างๆ จ่ายได้ไม่เกินรายละเอียด ๕๐,๐๐๐ ต้น/ปี (ตามระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการจ่ายกล้าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ๕) <p>โดยนับระยะเวลาจากรับเรื่อง(เอกสารครบถ้วน)จนถึงขั้นตอนการอนุมัติแจกจ่ายภายใน ๓ ชั่วโมง(กรณีที่ได้รับที่หน่วยงานเพาะชำโดยตรงและไม่เกินอำนาจของหัวหน้าหน่วยเพาะชำ)</p>

ขั้นตอนการทำงาน	รายละเอียดขั้นตอนการทำงาน
<p>๑๓. ให้คำแนะนำพร้อมประเมินผลความพึงพอใจ</p>	<p>- หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ควรให้คำแนะนำแก่ประชาชนที่มาขอรับกล้าไม้ว่า ไม้ที่นำมาปลูกส่วนใหญ่มักจะบรรจุในถุงพลาสติกให้ใช้มีดกรีดถุงออก</p> <p>ควรระวังคือ อย่าให้รากของต้นไม้ได้รับความกระทบกระเทือนมากนัก เสร็จแล้ววางต้นไม้ลงในหลุมที่ขุดให้ระดับรอยต่อระหว่างลำต้นกับรากอยู่เสมอกับระดับขอบหลุม แล้วกลบหลุมด้วยดินผสมที่เตรียมไว้สำหรับปลูกหรือใช้ดินที่ขุดขึ้นจากหลุมที่เป็นดินร่วนปนทราย หรือดินที่มีความร่วนซุยดี อย่าใช้ดินเหนียวที่แน่นหรือดินที่มีกรวดหินมาก ๆ กลบหลุม เพราะจะเป็นปัญหาทำให้รากต้นไม้เจริญเติบโตได้ไม่ดี เมื่อกลบหลุมเสร็จแล้วใช้เท้าเหยียบดินให้แน่นพอประมาณ นำเศษใบไม้หญ้าหรือฟางมาคลุมรอบโคนต้นไม้เพื่อรักษาความชื้นและป้องกันการกัดเซาะของน้ำในขณะรดน้ำต้นไม้ หากไม้หลักซึ่งมีความสูงมากกว่าต้นไม้พอประมาณมาปักข้าง ๆ ผูกเชือกยึดกับต้นไม้อย่างหลวม ๆ เพื่อช่วยในการทรงตัวของต้นไม้และป้องกันลมพัดโยก เมื่อปลูกเสร็จรดน้ำให้ชุ่มและถ้าเป็นไปได้ควรรดน้ำวันละครั้ง จนต้นไม้ตั้งตัวได้ กรณีที่ปลูกเป็นพื้นที่มาก ๆ ควรปลูกในช่วงฤดูฝน ขณะฝนตกหรือหลังฝนตกใหม่ ๆ เพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการรดน้ำต้นไม้ ภายหลังจากการปลูกต้นไม้โดยปกติควรรดน้ำติดต่อกันทุกวันในเวลาเย็นอย่างน้อยวันละ 1 ครั้ง ตลอด 1 สัปดาห์ การรดน้ำควรรดน้ำให้ชุ่ม ถ้าต้องการทราบว่าได้รดน้ำเพียงพอแล้วหรือไม่ ให้ทดลองขุดดินดูว่าน้ำซึมลงไปถึงบริเวณรากต้นไม้หรือยัง ถ้ารดน้ำน้อยไปน้ำจะซึมลงไปไม่ถึงบริเวณรากต้นไม้ การพรวนดินใส่ปุ๋ยและการกำจัดวัชพืช วัชพืชเป็นวัชพืชที่ทำให้ต้นไม้เจริญเติบโตช้า ควรมีการกำจัดวัชพืชโดยการตากถาง และพรวนดินรอบโคนต้นไม้ในรัศมี 1 เมตร ปีละ 2 ครั้ง ในขณะพรวนดินถ้ามีปุ๋ยวิทยาศาสตร์โรยรอบ ๆ โคนต้นไม้ประมาณ 1-2 ช้อนโต๊ะ แล้วรดน้ำหรือใส่ปุ๋ยคอกเพิ่มเติมก็ได้ (หนังสือ มาปลูกต้นไม้กันเถอะ กรมป่าไม้ ร่วมกับ Jica)</p> <p>- พร้อมประเมินผลตามแบบสอบถามความพึงพอใจ โดยสอบถามจากประชาชนที่มาขอรับบริการการจ่ายกล้าไม้ และทำการประเมินผล ซึ่งระดับความพึงพอใจต้องไม่น้อยกว่า 80 เปอร์เซ็นต์</p>
<p>๑๔. ตรวจสอบติดตาม</p>	<p>หน่วยงานที่รับผิดชอบตามข้อ ๕.๑ และ ๕.๒ ติดตามประเมินผลการจ่ายกล้าไม้ตามแบบ ๔ และแบบ ๕ โดยแบ่งเป็นกลุ่ม ได้แก่ ๕๐ - ๑,๐๐๐ กล้า และมากกว่า ๑,๐๐๐ กล้าขึ้นไปในแต่ละกลุ่มให้สุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่าร้อยละ ๒ ของผู้มาขอรับกล้าไม้ (ระเบียบกรมป่าไม้ว่าด้วยการจ่ายกล้าไม้ พ.ศ. ๒๕๕๒ ข้อ ๗)</p>
<p>๑๕. สรุปรายงานผลการแจกจ่ายกล้าไม้ / ผลการติดตามและประเมินผลการแจกจ่ายกล้าไม้/ผลการสำรวจความพึงพอใจ ส่งกรมป่าไม้</p>	<p>หน่วยงานเพาะชำกล้าไม้ดำเนินการ ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่งสรุปรายงานผลการแจกจ่ายกล้าไม้ และ ผลการติดตามและประเมินผลการแจกจ่ายกล้าไม้ ภายใน ๓๐ วัน หลังจากสิ้นปีงบประมาณ - ส่งผลการสำรวจความพึงพอใจ ภายในวันที่ ๓๑ สิงหาคมของทุกปีงบประมาณ <p>โดยส่งให้ส่วนเพาะชำกล้าไม้ กรมป่าไม้ เพื่อจัดทำรายงานประจำปีต่อไป</p>